

Radomir Mićunović

O proznoj zbirci Ljiljane Stošić Marković „Tajne i traganja“

TRAGANJA ZA TAJNAMA

(Partenon, Beograd 2016)

U svakom poslu, pa i književnom, potrebno je hteti, znati i verovati.

Takvo trojstvo najčešće donosi uspeh. Svemu tome, još svojim prvim knjigama, Ljiljana Stošić Marković se priklonila i došla do lepih priznanja, da bi, sada, svojom trećom knjigom, proznom, načinila korak dalje, jer za pripovesti je, zna se, potrebno više vreme-na, truda i strateških spretnosti.

Ako se dublje zagledamo u životne prilike i neprilike, ondašnje i ovdašnje, otkrićemo da tajne i traganja, odnosno traganja za tajnama, u ljudskom habi-tusu i jezgru zbivanja. To je, verovatno, navelo i autorku da svoj prvi roman nazove „Tajne i traganja“ i posveti potragama za tajnama.

Lepa i darovita dama, pošto je neposredna (i podjednako) ispitivala i dobrotno spoznala virtualnost i stvarnost, primenila je zahtevna pravila u realizovanje spisateljske uloge, kao što je na sceni spremna da ispoštuje zamisli scenariste i režisera. U novom poduhvatu, pre nego što prokomentarišemo i ocenimo kompletan učinak, dugujemo joj priznanje za izbor teme i fabule.

Kriza identiteta ili traganje za genetikom polazna je tačka i linija vodilja aktuelnog pisanija. Suguran sam da će nemali broj čitalaca i slušalaca, pa možda i gledalaca, pronaći nešto iz ličnog slučaja u dilemama i brigama junakinja ovde prikazanih i podržanih, da ne odustanu od nastojanja da dođu do korenitih i bitnih odgovora, kako bi se, kao ličnosti, samospoznali i bolje dokazali.

Pre svega bi se, uslovno, aktuelna objava mogla nazvati familijarnim letopisom, jer se uglavnom prate pojedinci i generacije uže društvene strukture, ne gubeći pritom iz vida ni ostale segmente, istorijske i geografske prilike.

Čitajući sudbine uglavnom junakinja i tek ponekog junaka romana, javljaju nam se daleke i bliskije asocijacije na primere iz svetske i srpske književnosti, poput „Budembrokovih“ Tomasa Mana, „Hronike porodičnog groblja“ Isidore Sekulić, „Korena“ Dobrice Ćosića, ipak, naša autorka ostaje dovoljno svoja i samosvojna, mada joj ne smeta ni pomenuti uzor. Bolje i kontekst nego kompleks, zar ne?

Još jedna digresija se nameće, više naslovno nego sušastveno, Habjanovićkin „Ženski rodoslov“, s'obzirom da kod imenjakinje sav teret i obaveza mahom padaju na predstavnice tzv. slabijeg pola.

Pokazuje se, međutim, da idiom dinarskog pod-neblja čovek-žena itekako opravdava zaključke da su žene stubovi kuće.

Bez muške zaštite i podrške, one izrastaju, silom prilika i vlastitim skrivenim moćima, u prave divovke!

Dama koja u sebi i oko sebe širi najlepša osećanja, prirodno je da začini srž svoje proze, bez imalo poze, krucijalnim pitanjem – može li ljubavi biti previše?

Nizom sličnosti i slučajnosti, priče se ponavljaju i dopunjuju, gradeći bezmalo apotezu ženskinjama. Odsustvo muških glava, svakako, podrazumeva prazninu, ali s druge strane navodi lepše da, zarad opstanka, nadmaše sebe.

Ispovest jedne od njih, u romanu, o tome najbolje govori: Bile smo sve jedna drugoj kao što je bila čukunbaba Vida i prababa Bogdanka, prababa Bogdanka i baba Vida, baba Vida i Dunja i sada Dunja i ja, takođe Vida.

Dobro je što ova spisateljka bavi i naracijom, a ne samo poezijom. Utoliko pre što se traganjem za ocem, opisuje tuđa sudbina veoma ubedljivo, a takvih sluča-

jeva nije malo. Svaki odeljak počinje sa nekim citatom, što je svojevrsna kopča sa domaćom i svetskom litera-turom, kao što je ovaj rukopis u vezi sa često surovim životom.

Pritom, važno je bilo smisliti dobar naslov, jer to je kao atraktivan izlog koji mami da se uđe u prodavnicu iluzija i želja. Kad se već opredelila za retku i suštinsku, istraživačku, materiju.

Kao što je francuski kralj Luj XIV govorio: država, to sam ja, prozna junakinja, ova Vida, mogla bi mirne duše da kaže: familija, to sam ja, pošto u sebi nosi nasleđe svojih bližih predaka i pretkinja.

A što je najčešće ime Vida, ni to nije slučajno. Jedan od srpskih bogova beše Vid, jedna od najvećih i najbolniji slava u nas je Vidovdan. Ima i drugih simbo-like poput: viđenost, vidanje, vidovitost...

Uz osećanje, mudrost i predosećanje, savet i uput-stvo, prokaplju i suze žalosnice ili radosnice, s obzirom da je život prepun iskušenja, od rođenja do smrti. Nije čudno što se u više navrata piše o bolu i ljubavi.

Očigledno je tradicija pripovedanja našla u dotičnoj vernu i ubedljivu pratilju. Na momente, ista progovara narodski, što će reći vukovski, pa njegoševski, radovićevski, a ponajviše svojski i samosvojno.

Poput Njegoševog „bez muke se pesma ne ispoja, ni roman se lako ne napisa“, toliko, zbog čestih citata Rada Tomova...

Dve pesničke zbirke – „Sećanje na zaborav“ i „Džepovi noći“ – prethodile su autorkinom romanu – prvencu.

Toliko se umetnica unela u položaj devojke kojoj majka nije rekla gotovo ništa o poreklu, da bi se štivo moglo nazvati AUTOBIOGRAFIJA O DRUGIMA, kako se zvala i jedna Mihizova publikacija.

Sama i (ne)ustaljena situacija je, inače, više i češće životna nego literarna, pa je stoga pažnje i poštovanja vrednija obrada iste. Gotovo da nas raduje odvažnost i spremnost, pa bogme i spretnost autorke, bez obzira što je bezmalo fatalna konotacija.

Izreke kojima započinju (pojedina) poglavlja, stavljaju objavu u širi kontekst i povezuju sa ugledni-cima, domaćim i svetskim, koji o čovečijim osobinama i sudbinama izrekoše neporecive definicije.

Ponuđeni rukopis nudi nekoliko vrlina. Prvo je jaka doživljenost, koja se prenosi i na čitaoce. Knjiga nije odveć knjiška, uglavnom je stvarnosna.

Radnje i likovi odvijaju se na nekoliko životnih i vremenskih planova, s time što sadašnjost nudi odgovore ili bar nagoveštaje za mnoge prošle dileme i zaplete. Štaviše, prezent ponekad perfektno tumači zbivanja, odnose i nesporazume iz perfekta, a na mnoga pitanja će tek budućnost dati odgovore. Ovog romana, koji bi se mogao čitati i kao serija priča o nekoliko generacija, uglavnom povezanih zajedničkim, mahom zagonetnim usudom.

Sem dramatičnosti odnosa i procesa, što nije čudno ako se zna da je spisateljka ujedno i glumica, pa zna šta su prolog i epilog, kako zaplesti i kada, na koji način, rasplesti fabulu, začudno je, afirmativno, korišćenje prednosti maternjeg jezika i narodskog govora, utoliko pre što se duže već izbiva iz otačastva.

Poznato je da zavičaj i detinjstvo mogu biti najimpresivniji jer, pored genetike, kriju korene mno-gih naravi, shvatanja i postupaka. Zar je onda čudno što segment o maloletnoj igri na kelemegdanskoj tvrđavi i drugim beogradskim parkovima i kvartovima, na primer, zvuče najubedljivije, gotovo čarobno.

Dobro je svakako što će se knjiga štampati dvo-jezično, kako bi se na planetarnom govornom području, moglo saznati o specifičnostima srpskog etnosa, našim duhovnim vrednostima i temperamentu. Na taj način će nas i drugi bolje razumeti, mada ni sami sebe kadgod ne razumemo baš najbolje.

Autorkina sportska prošlost, opet, doprinosi da se premoste sve prepreke do pobeđe. Uostalom, sveko-liko bivstvovanje se, zapravo, odvija od pupčane do ciljne vrpce. Od niza motiva, ljubav je najjači poriv i osećaj, tačnije osećanje. Njoj se teži i u njoj se iznalazi snaga da se odoli svim iskušenjima, da bi se na kraju, u srećnim okolnostima, trijumfovalo.

Živeti u rasejanju, a ne biti rasejan, već totalno skoncentrisan, i angažovan, ravno je podvigu. A pritom još, sačuvati dosta od izvornog vokabulara, u emigraciji, doprinelo je uspešno obavljenom poslu.

Pošto je, uglavnom, reč o porodicama, prizivamo svojevremeno (i sjevremeno!) mišljenje Lava Tostoja, da sve srećne porodice liče jedna na drugu, a svaka je nesrećna na svoj način.

Na lavovskoj definiciji porodica se ne završavaju umice i nedoumice, pošto svekoliko književnu materiju proze potkrepljuju autorkini biseri. Zbog brojnih pamćenja vrednih formulacija, i sadržaja uopšte, treba ovu knjigu pročitati. Zarad sebe, svog duševnog i duhovnog bogaćenja.

22.5.2017

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>